

Prof. nadzw. dr hab. Edyta Wolter
Faculty of History of Education and Nurture
Department of Pedagogical Sciences
Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw

Development of children's ecological awareness in "Płomyk" in the II Republic of Poland

Abstract:

The purpose of this article is to explain how the children's ecological awareness was built in Poland in the period between the two world wars (1918-1939) on the example "Płomyk", a periodical, issued in Warsaw since 1917. The Ministry of Religions and Public Enlightenment approved the periodical as fit for school use. This article has an analytical structure and also (in the framework of particular parts of the subject work) a chronological order. Therefore the basic source is the "Płomyk" periodical (for the years 1918-1939), the Official Gazette of the Ministry of Religions and Public Enlightenment (1918-1939) and scientific works concerning the issue of ecological awareness.

Environmental education has become one the most important pedagogical orientations and ideologies, because supports understanding of relations between every person, his work and nature by enabling every person getting knowledge and skills indispensable to improve the status of environment, creating new patterns of behavior, shaping attitudes, values and beliefs of individuals, groups and societies accounting for the care about the quality of nature, shaping a full awareness and stimulating the interest of the society with mutually connected economic issues, social, political and ecological issues (Szczepaniec-Cięciak, 2004, p. 234). The effective protection of the life environment is not possible without respective ecological education of wide circles of societies starting with the youngest generation. It is about developing the ecological knowledge and sensitivity, their readiness to experience positive emotions, impressions, ability to react to stimuluses in the surrounding, in connection with a given object (...). Ecological sensitivity reveals in the ability to see and react to the needs of the environment and its values (compare: Domka, 1996, p. 88-89).

In the process of ecological education the ecological awareness is developed, as well as the attitudes of caring for the natural environment. Common ecological awareness of the society is shaped (long lasting process) in three phases: the stage of

common ecological awareness, the stage of ideological awareness based on knowledge (radical views), the stage of common ecological awareness (compare: Sobczyk, 2000, p. 19).

Ecological awareness constitutes an implication of social awareness (the whole shape of ideas, which are a cultural output of generations, values, which are commonly recognized, views and beliefs (compare: Sasinowski, 1997, p. 110) and constitutes the status of knowledge, views and imaginations of people about the natural environment, its anthropogenic load, level of degradation, threats and the need of protection as well as knowledge about ways and instruments of steering and using and protection nature (compare: Górka, 1995, p. 61).

The purpose of this article is to explain how the children's ecological awareness was built in Poland in the period between the two world wars (1918-1939) on the example "Płomyk", a periodical, issued in Warsaw since 1917. The Ministry of Religions and Public Enlightenment approved the periodical as fit for school use. This article has an analytical structure and also (in the framework of particular parts of the subject work) a chronological order. Therefore the basic source is the "Płomyk" periodical (for the years 1918-1939), the Official Gazette of the Ministry of Religions and Public Enlightenment (1918-1939) and scientific works concerning the issue of ecological awareness.

The first editor of the periodical was the Teachers Association of State Schools and from 1930 the Polish Teachers Association. In November 1925 the readers were informed that ten years before the late Rozalia Brzezińska had the idea to issue a periodical for youths and children and she interested Janina Porazińska with the matter (Radwanowa, 1925/12, p. 178). Rozalia Brzezińska became the first editor of "Płomyk" (shortly, only for one year). After she left Warsaw "Płomyk" was taken over by the Teachers Association of State Schools. At that time the function of "Płomyk" editor was entrusted to Zofia Rogulska (who held the position for a short time), and then the Management Board of The Polish Teachers Association entrusted the administrative matters on issuing the periodical to Józef Włodarski, and Helena Radwanowa was the editor ("Płomyk", 1923/1). In August 1934 on the cover of "Płomyk" a note appeared that Stanisław Machowski was the editor of the periodical ("Płomyk", 1934/1). In November 1934 a note was made on the cover the the analyzed periodical that the editors of „Płomyk” were M. Kotarbiński and S. Machowski ("Płomyk", 1934/14). On September 1st 1936 it was written that the editor of „Płomyk” is Stanisław Machowski ("Płomyk", 1936/1), whereas in April 1937 there

was a note that Stanisław Kwiatkowski was the chief editor ("Płomyk", 1937/31). In March 1938 it was written on the cover that the editor of "Płomyk" again was Helena Radwanowa ("Płomyk", 1938/29).

The periodical was edited in Warsaw. The editing house and the administration was at Marszałkowska 123 ("Płomyk", 1918/10). On 20 June 1924 the editing and administration of "Płomyk" was moved to Świętokrzyska street 30/m. 11 ("Płomyk", 1924/30, p. 488), and later to Wybrzeże Kościuszkowskie 35 ("Płomyk", 1933/1), and in 1938 at Smulikowskiego 4 in Warsaw ("Płomyk", 1938/1).

At the beginning "Płomyk" was edited in a weekly cycle, but due to a difficult financial situation the periodical became a biweekly (12 pages of "Płomyk" and 4 pages of "Płomyczek") (compare: Radwanowa, 1925, p. 180). When Poland regained independence on 1918 the number of pages in the issued periodical (16 pages of "Płomyk" and 8 pages of "Płomyczek"), the periodical was issued every ten days and later every week. In 1925 colorful covers were added (compare: *ibidem*). At the beginning of 1925 it was written: *from now on it will appear with a colorful cover all the time* ("Płomyk", 1925/1). Whereas in September 1927 it was announced that in the twelfth year of editing of "Płomyk" the periodical grew to 28 pages (instead of the earlier 20) (compare: Radwanowa, 1928/1, p/ 1). The following authors wrote in "Płomyk": Janina Porazińska, Aleksander Janowski, Maria Kownacka, Maria Skłodowska, Władysław Radwan, Ewa Szelburg – Ostrowska, Zofia Rogulska, Maria Kociatkiewiczówna (Radwanowa, 1925/12, p. 181-183).

The Ministry of Religions and Public Education confirmed "Płomyk" (weekly for youths and children 11-13 years of age) for schools (Nr II Pr-15241/37) (compare: *Komunikat...*, 1938/8, p. 309). It should be emphasized that a big number of subscribers of "Płomyk" were school classes. The periodical was interesting for children, because it printed (among others) descriptions of discoveries, less known countries, plants and animals as well as novels, educational articles, fairy tales and poems. Youths and children were encouraged to write letters, collect healing plants, their appearance was described, it was explained how they should collect and dry them (Biegański, 1922, p. 130-133). Names of healing plants were enumerated (see: Makowiecka, 1925/39, p. 497-498). Young readers were informed about the celebration of the "The Day of the Forest" (see: Milewski, 1938, p. 991-993) and planting trees by children (compare: Milewski, 1933/36, p. 821-824) and placing commemorative plaques: *Pine forest planted in 1933 with the hands of school children on the Day of the Forest* (Milewski, 1934/34, p. 800-802). They wrote on life in the forest

(Milewski, 1938/36, p. 1121-1122), animate and non animate nature of this ecosystem (compare: *Niszczyciele...*, 1936/6, p. 145-148). Tales about nature were printed, for example Maria Kownacka's *Lilies* (Kownacka, 1924/27, p. 425-426), Benedykt Hertz *Jay* (Hertz, 1935/31, p. 122-123), and theatrical fairy tales, such as *Winter Queen* (see: *Królowa zima...*, 1927/13, p. 300-303) and descriptions of social games for children about nature, such as Maria Skłodowska's *Animals. Social game* (Skłodowska, 1927/16/17, p. 387-390) (with pictures of animals).

1. Environmental Protection

In the analyzed periodical the issue of environmental protection was undertaken regularly, children were explained the meaning of helping animals and taking care of them (especially in winter). It was written that children should become friends of birds (compare: *Królowa...*, 1930/14, p. 334-335). Józef Włodarski wrote about "benefits of the flying army" (compare: Włodarski, 1922/6, p. 58), which not only embellished the landscape, but is very useful for human beings (birds eat pests). He justified the necessity to feed them, to build artificial nests and chests for birds (ibidem, p. 57-62). T. Chrapowicki described the activity of the League of Environmental Protection in Poland (see: Chrapowicki, 1928/26, p. 600-602). Adela Cylkowska justified the meaning of protecting old trees in stand, wisent, Puszcza Białowieska, Świętokrzyskie Mountains and the Tatras. She explained to children that they are natural and priceless treasures, which need to be protected (compare: Cylkowska, 1928/42/43, p. 981-982).

Kazimierz Grudziński wrote about planned celebration of the Day of Kindness for Animals in Warsaw, organized by the Polish League of Friends of Animals. He informed the young readers that during the celebration (10 November 1929) there would be a special march and money gathering for charity to protect animals and to cure and treat them (compare: Grudziński, 1929/8, p. 184-185). In December 1929 K. Grudziński published a report in "Płomyk" from the celebration, with a photo of a dog with moneyboxes with the following inscription: *We ask for a shelter for homeless dogs. We ask for removal of muzzles* (Grudziński, 1929/14, p. 318-321). It should be added that the authors of "Płomyk" encouraged young readers to enter the Polish League of Friends of Animals in Warsaw (compare: *Zapisujcie się...*, 1930/30, p. 701). Stanisława Kossuthówna in her article „How we can help at works of the National Council of Environmental Protection” claimed that the Ministry of Religions and

Public Enlightenment entrusted realizing the issue of environmental protection at public schools and common secondary schools and shaping active ecological attitudes (e.g. thanks to feeding birds in winter) (compare: Kossuthówna, 1034/32, p. 730).

As already mentioned, young readers of "Płomyk" were informed about the celebration of "The Day of the Forest" (which was held every last Saturday of April from 1932). Therefore, on the pages of the analyzed periodical the beauty of the forest was described, pictures of forest landscape was published (eg. *Larch forest in Łysogóry, Fir Forest*) and documenting social work of children planting the forest (compare: *Święto Lasu*, 1935/23, p. 170-172). Children were taught sensitivity towards ecological care about nature, establishing protected areas: national parks and natural reserves with national treasures, the most precious keepsakes (*Lasy...*, 1936/34, p. 351). It was written in the Białowieża National Park and in the National Park in Pieniny (Milewski, 1938/29, p. 893-895), as well as about the National Park in the Tatras, the National Park of Stefan Żeromski in the Świętokrzyskie Mountains, Czarnohorski National Park, Babiogórski National Park and Wielkopolski National Park in Ludwików (Milewski, 1939/32, p. 698-699). Their universal value was emphasized as well as the citizenship obligation to respect nature, protect it also for future generations.

In „Płomyk” it was written about the issue of the protection of animals (Kańska, 1929/23, p. 535), care of animals (see: *Opieka...*, 1929/27, p. 629), children were taught sensitivity to feed birds (see: Ruszkowski, 1929/27, p. 630). There were texts about holidays for working horses in the United States - at the resting farm in Maryland organized by the Animals Protection Society in Washington (in cooperation with the authorities of the city), where giant, airy stables were built at the river coast, where animals regain their vital powers during 2-3 week rest (compare: *Urlopy...*, 1931/3, p. 71).

There were appeals to children to love nature (Czerwiński, 1930/39, p. 897-898), not to destroy plants while making herbaria. Young readers were explained that instead of making herbaria they should read books and brochures about environmental protection (Czaraszkiwiczówna, 1930/39, p. 920). Władysław Rydzewski described the purposes of the League of Environmental Protection, he explained that thanks to the activity of this society, "the old meadows, rare kinds of plants and animals (...) are real treasures of nature (...), e.g. "wisent, edelweiss, sea holly" (Rydzewski, 1931/33, p. 754). He explained the universal value of national

parks and reserves of nature in Poland and abroad (compare: Rydzewski, 1931/40, p. 921). He emphasized that the idea of creating protected areas are more and more popular and encouraged children to protect nature in the surrounding (compare: ibidem, p. 922). M. Merczyńska described the ecological value of protected areas on the example of the National Park in Yellowstone (Merczyńska, 1933/27, p. 617). Henryk Ładosz in the article (illustrated with the pictures of Morskie Oko), entitled *Discoverers of the Tatras* wrote about the admirers of the Tatra nature, such as Tytus Chałubiński, Stanisław Witkiewicz, Kazimierz Przerwa Tetmajer. He claimed that „Chałubiński discovered the Tatras, Witkiewicz – the art of the Tatra mountains, Tetmajer showed a strong man - the highlander” (Ładosz, 1934, p. 102-103).

In December 1931 the readers were informed about the access of the Ministry of Religions and Public Enlightenment to create the Station of Examining Birds Traveling at the State Zoological Museum in Warsaw. The main of its tasks is to put light (aluminum) rings (bird ringing) to watch their lives, flying directions, changes of feathers etc. (compare: *Polska Stacja...*, 1931/15, p. 359). In March 1932 a statement of the National Council of Environmental Protection on mass dying out of storks (compare: *Biedne...*, 1932/ 31, p. 712), who could not find food because of March freezing.

It should be accepted that the editors of "Płomyk" encouraged children to get acquainted with rare, protected animals (wisent, elk, marmot, chamois, lynx), to look for information about their looks, life, feeding and establishing children's albums with animals (compare: *Wasz albumik...*, 1933/31, p. 719-720). There were appeals to parents not to buy birds for children as birds were not toys and it was forbidden to torture them (compare: Czubalska, 1933/ 27, p. 630). Moreover, the meaning of natural resources was emphasized such as crude oil, natural gas, natural wax, potassium salt (*Co nam daje...*, 1935/8, p. 214-215), marble (*Polskie...*, 1937/5, p. 133-134) and agricultural crops wheat, oats, linen, hemp, hop, sugar beet, (*Co nam daje...*, 1935/12, p. 326-327) and compost (which feeds the soil) (Sokołowski, 1938/33, p. 1019-1020).

2. Animal Care Society

Eugenia Żmijewska informed the readers of "Płomyk" about the activity of the Animal Care Society (acting in one of Warsaw schools), the aim of which is to protect animals against the cruelty of people. The members of the society had to obey the following rules:

- *Pets (dogs, cats, tamed birds etc.) should be provided with food and water in due time and in a proper manner.*
- *Pets should not be kept if it is impossible to give them proper conditions, which fit their nature and needs.*
- *Sick animals should be receive good care and nurture. If they belong to people, who are cruel, they should be explained to treat the pets better and provide care in sickness.*
- *No animal should be frightened or hurt.*
- *Maltreated birds, frogs, moles, bats should receive good care.*
- *Any games connected with maltreatment of any animals should be forbidden.*
- *Dogs attached to chains should never be hungry, thirsty, cold, they should not stay in dirt and should be freed from the chain for several hours a day.*
- *Sweaty horses after work should be covered with blankets as soon as they are brought to stables and they should be wiped and cleaned.*
- *Hens, ducks and geese should not be carried with tightly linked legs and with heads down.*
- *Lonely dogs and cats should not be expelled, but taken care of and some shelter should be found for them.*
- *During summer and winter time a lot of seeds should be collected: cucumber, sunflower, crops, chestnuts, to feed birds in winter.*
- *Pieces of glass and pots should be collected so that animals did not get hurt.*
- *As many youths societies should be urged to take care of animals (Żmijewska, 1923/4, p. 50).*

In autumn 1938 Stanisław Aleksandrzak described the activity of the Association of Animal Care Societies of the Republic of Poland (headquarters in Warsaw, ul. Wilcza 47). He also expressed his request so that children protect animals (so that they are not brutal to them) (compare: Aleksandrzak, 1938/7-8, p. 146-148).

3. Educational articles

Illustrated articles were printed in "Płomyk" (see: *Hala Gąsienicowa...*, 1923/10, p. 147) about the beauty of landscape and nature, such as „The Tatras” (“Płomyk”, 1923/10, p. 146-150). Illustrated articles by Włodzimierz Korsak were printed, entitled „Wisent” (Korsak, 1924/25, p. 401-403) (in which the author described the way of life and feeding the wild animals) (Korsak, 1924/26, p. 410-413), Janina Rybczyńska entitled „Nightingale” (Rybczyńska, 1926/40, p. 609-610) and „Our leafy forests growing” (Rybczyńska, 1926/8, p. 113-115). Bohdan Pawłowicz wrote about vipers living in South America, whose venom is used to produce medicines (compare: Pawłowicz, 1924/29, p. 461-463). S. Malicki wrote an article about healing properties

of fresh air in Zakopane, which helps to cure people suffering from tuberculosis (Malicki, 1924/29, p. 457).

Aleksander Janowski is the author of an illustrated article on forests, on destruction of old trees in the Northern America. He emphasized that old natural stands appear in many countries, also in Poland (especially in Puszcza Białowieska). The author addressed the readers of "Płomyk" to describe giant trees and wonders of nature, which grow in the places, where children live (and so they send their written work to the editors of "Płomyk"). Janowski stated that environmental protection is a citizens' obligations (compare: Janowski, 1924/1, p. 101-104). T. Karpiński described the variety of fauna and flora in Puszcza Białowieska, which should be duly protected (see: Karpiński, 1935/33, p. 175-177). Whereas Stanisław Tyszkiewicz explained the meaning of gaining seeds of various trees, taking care of seeding, planting forests (Tyszkiewicz, 1935/33, p. 174).

In "Płomyk" articles were printed about the arctic nature, with descriptions of land caves, raw climate, where polar bears live. The following articles may serve as examples: R. Gumiński's entitled „*Polar countries*” (Gumiński, 1926/22, p. 337-341) and "*Creatures of the far North*” (see: Gumiński, 1928/24, p. 547-641), Waław Sieroszewski's article on norther-eastern Siberia entitled "*The Throne of Winter*” (Sieroszewski, 1926/22, p. 341-345) and (illustrated) article about the life of penguins entitled "*About penguins, the flightless birds*” written by A. Pawłowska (Pawłowska, 1926/23, p. 353-356). "Płomyk" also wrote about the nature of the south hemisphere of the Earth globe. The following articles may serve as examples: R. Gumiński's entitled „*Australia*”, where the author described the flora and the fauna of the continent (Gumiński, 1926/18, p. 272-275) and Włodzimierz Lindeman's articles about animals of Australia (Lindeman, 1926/37, p. 440-444), and Jadwiga Bornsteinowa's articles: „*The Virgin African Forest*” (printed in sections) (see: Bornsteinowa, 1928/28, p. 642).

The following may serve as other examples of articles about nature, among others about flora and fauna: Włodzimierz Kociejowski's „*Freezing and winter sleep of animals*” (Kociejowski, 1925/26, p. 297-298), Bohdan Pawłowicz's entitled „*Sugar cane*” (Pawłowicz, 1925/37, p. 356-359), articles by Zofia Bohuszewiczówna entitled „*Scarabaeus sacer*” (Bohuszewiczówna, 1926/36, p. 557-558) (article about insects), „*From the life of a plan*” (Bohuszewiczówna, 1926/36, p. 558-559) and „*Where animals live*” (Bohuszewiczówna, 1926/6, p. 84-86), by Janina Rybczyńska „*Mushrooms*” (Rybczyńska, 1926/1, p. 20-22), R. Gumiński's „*The Clouds*” (Gumiński, 1926/3, p. 34-35), R. Rudzińska's „*Growing Plants*” (Rudzińska, 1927/37, p. 581-582), Janina

Rybczyńska's „*Pomeranian Plants*” (Rybczyńska, 1932/5, p. 100-101), Marzena Saryusz-Wolska entitled „*Trees in Winter*” (Saryusz-Wolska, 1933/25, p. 579), Marian Stępowski's „*The Coasts of the Gray Waters of Świtez*” (Stępowski, 1933/42/43, p. 966-971).

In the analyzed periodical articles were printed about the phenomena of nature, such as thunder (see: Gumiński, 1927/14, p. 30-32). It may be added that Sofia Szmydt wrote an article about Stefan Żeromski, after his death. She emphasized his interest in the issue of environmental protection: "the poet listens with pity to the laments of trees torn with winds. The vast fields of the forest, chains of sky reaching mountains, rocky lakes, the sea - he depicts all this with colors and movement, with a strong power of words. (...) how many such pictures did the poet create! He expressed his admiration for the beauty of nature, especially for the beauty of the świętokrzyskie forest and the Polish sea” (Szmydt, 1925/14, p. 227).

4. Descriptions of landscapes and pictures of nature

„*Płomyk*” published descriptions of beautiful landscapes of Poland, such as (among others) R. Fleszarowa's entitled „*Our pictures. The Tatras. Morskie Oko*” (Fleszarowa, 1927/14, p. 376), Janina Porazińska's „*Krynica in winter*” (Porazińska, 1931/28, p. 653), A. Wisłocki's „*The lakes and the rivers and the Vilnius area*” (description of a landscape illustrated with the photos of the lakes of Świtez and Niemno) (Wisłocki, 1934/16, p. 71-75), Tadeusz Karpiński's entitled „*In Białowieża*” (about the landscape of Puszcza Białowieska) (Karpiński, 1935/21, p. 224-225), J. Milewski's entitled „*Puszcza Augustowska and Kanał Augustowski*” (Milewski, 1938/23, p. 701-704), Witold Girdwoyń „*Polesie*” (Girdwoyń, 1939/25, p. 546-549) and „*Wielkopolskie Landscape*” illustrated with the landscape pictures (*Krajobraz...*, 1934/14, p. 2-5) by Tadeusz Radliński describing the beauty of the Kaszuby Switzerland, region near the sea (Radliński, 1922/2, p. 13-15). The analyzed periodical also printed articles on chosen foreign landscapes such as the archipelagos of the Hawaii Islands, which belong to the United States (*Wyspy Hawajskie*, 1935/32, p. 159-161) with the photos of the landscapes (see: *Fotografia Krajobrazu...*, ibidem).

Photos and drawings were published, among others entitled „*The look at the Horyń river in Tuczo over Wołyń*” (see: „*Płomyk*”, 1931/40, p. 942), „*Winter. View from Złoty Potok*” (see: „*Płomyk*”, 1932/22, p. 491), „*The Tatra Mountains Peaks*” (*Szczyty Tatr*, 1937/3, p. 76), „*Look over Giewont*” (*Widok na Giewont*, 1937/3, p. 77), „*The Five*

Ponds Valley" (*Dolina Pięciu Stawów*, 1937/3, p. 78), „*In the Tatras*" (*W Tatrach*, 1937/3, p. 79). And also the photos of beautiful snow-white swans(see: "Płomyk", 1931/41, p. 947), white bear, Morskie Oko, forests (fir, alder, beech), the wonders of nature (e.g. the photo of the original curved hornbeam).

On certain covers of "Płomyk" there were beautiful photos of landscape (see: *Jar Dniepru...*1934/24), (at various seasons) of the mountains, as well as flora and fauna (including protected animals in Puszcza Białowieska) and waterfalls. It may be added that in "Płomyk" also the photos of children learning in gardens, or in forests were published (see: *Dziewczynki angielskie...*, 1939/2, p. 28). Also descriptions of trips were printed, where admiration was expressed for the beauty of nature. An example may be the work by Adela Skwarczyńska entitled „*Trip in the Tatras*" (Skwarczyńska, 1927/4, p. 78-82) enriched with the photos by J. Jaroszyński entitled "Czarny staw Gąsienicowy" and „*Morskie Oko*" (ibidem, p. 81).

Conclusion

Based on undertaken scientific research it may be stated that the meaning of the issue of the protection of nature, especially old trees in stands and rare animals and plants was regularly justified in the analyzed magazine. The meaning of the supermaterial value of nature was explained. There were texts about the need to care about animals and about the activity of the Society of Care about Animals in Warsaw schools. Beautiful Polish landscapes were described, stories for children were printed about the protection of nature and thanks to them not only the cognitive area of personality was developed (instrumental dispositions, knowledge), but also the emotional and volitional sphere (personality predispositions, emotional sensitivity). Children were motivated to develop active ecological attitudes.

Bibliography:

- Aleksandrak S. (1938), Z pomocą zwierzętom, „*Płomyk*" (Tygodnik dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1938 (r. 23), nr 7-8 (13 i 20 października 1938), p. 146-148.
- Biedne bociany (1932), „*Płomyk*" (tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1932 (r. 16), nr 31 (środa, 30 marca 1932), p. 712.
- Biegański J. (1922), Zbierajcie rośliny lekarskie, „*Płomyk*" (Dwutygodnik dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1922 (rok 6), nr 12 (15 czerwca 1922), p. 130-133.
- Bohuszewiczówna Z. (1926), Mieszkania zwierząt, „*Płomyk*" (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1926 (r. 11), nr 6 (środa, 6 października 1926), p. 84-86.

- Bohuszewiczówna Z. (1926), Poświętnik czczony, „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1926 (r. 10), nr 36 (środa, 5 maja 1926), p. 557-558.
- Bohuszewiczówna Z. (1926), Z życia rośliny, „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1926 (r. 10), nr 36 (środa, 5 maja 1926), p. 558-559.
- Bornsteinowa J. (1928), Dziewiczy las afrykański, „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1928 (r. 12), nr 28 (środa, 14 marca 1928), p. 642-644, 666-668, 698-694.
- Chrapowicki T. (1928), Liga Ochrony Przyrody, „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1928 (r. 12), nr 26 (środa, 29 lutego 1928), p. 600-602.
- Co nam daje Podkarpacie. Bogactwa naturalne (1935), „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1935 (r. 20), nr 8 (21 października 1935), p. 214-215.
- Co nam daje ziemia lubelska (1935), „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1935 (r. 20), nr 12 (29 listopada 1935), p. 326-327.
- Cylkowska A. (1928), Ochrona przyrody, „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1928 (r. 12), nr 42/43 (środa, 20 czerwca 1928), p. 981-982.
- Czaraszkiwiczówna I. (1930), Do miłośników przyrody, „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1930 (r. 14), nr 39 (środa, 28 maja 1930), p. 920.
- Czerwiński M. (1930), Kochajmy przyrodę, „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1930 (r. 14), nr 39 (środa, 28 maja 1930), p. 897-898.
- Czubalska Z. M. (1933), List przyjaciółki ptaków do czytelników „*Płomyka*”, „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1933 (r. 17), nr 27 (środa, 8 marca 1933), p. 630.
- Dolina Pięciu Stawów (1937), „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1937 (r. 22), nr 3 (16 września 1937), p. 78.
- Domka L. (1996), Kryzys środowiska a edukacja dla ekorozwoju. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.
- Dziewczynki angielskie podczas lekcji w ogrodzie (1939), „*Płomyk*” (Tygodnik dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1939 (r. 24), nr 2 (14 września 1939), p. 28.
- Fleszarowa R. (1927), Nasze obrazki. Tatry. Morskie Oko, „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1927 (r. 11), nr 24 (środa, 9 lutego 1927), p. 376.
- Fotografia Krajobrazu Wysp Hawajskich (1935), „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1935 (r. 19), nr 32 (15 kwietnia 1935).
- Girdwoyń W. (1939), Polesie, „*Płomyk*” (Tygodnik dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1939 (r. 23), nr 25 (2 marca 1939), p. 546-549.
- Górka K., Poskrobko B., Radecki W. (1995), Ochrona środowiska. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Grudziński K. (1929), Dzień Dobroci dla Zwierząt, „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1929 (r. 14), nr 8 (środa, 23 października 1929), p. 184-185.

- Grudziński K. (1929), Dzień Dobroci dla Zwierząt, „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1929 (r. 14), nr 14 (środa, 4 grudnia 1929), p. 318-321.
- Gumiński R. (1926), Australia, „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1926 (r. 11), nr 18 (środa, 29 grudnia 1926), p. 272-275.
- Gumiński R. (1926), Chmury, „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1926 (r. 11), nr 3 (środa, 15 września 1926), p. 34-35.
- Gumiński R. (1926), Chmury (dokończenie), „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1926 (r. 11), nr 4 (środa, 22 września 1926), p. 50-52.
- Gumiński R. (1926), Kraje polarne, „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1926 (r. 10), nr 22 (środa, 27 stycznia 1926), p. 337-341.
- Gumiński R. (1928), Mieszkańcy dalekiej północy, „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży pod redakcją Heleny Radwanowej), Warszawa 1928 (r. 12), nr 24 (środa, 15 lutego 1928), p. 537-641.
- Gumiński R. (1927), O burzach, „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1927 (r. 12), nr 2 (środa, 14 września 1927), p. 30-32.
- Hala Gąsienicowa zimą, Morskie Oko (1923), „*Płomyk*” (Pismo dla dzieci i młodzieży pod redakcją Heleny Radwanowej, wychodzi 3 razy na miesiąc, Nakładem Związku Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych), Warszawa 1923 (r. 8, rok szkolny 1923/1924), nr 10 (1 grudnia 1923), p. 147.
- Hertz B. (1935), Sójka, „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1935 (r. 19), nr 31 (8 kwietnia 1935), p. 122-123.
- Janowski A. (1924), Wielkie drzewa, „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży. Pierwszy numer „*Płomyka*” wychodzi z początkiem roku szkolnego ostatni w końcu czerwca), Warszawa 1924 (r. 9), nr 1 (środa, 3 września 1924), p. 101-104.
- Jar Dniestru pod Zaleszczykami (1924), „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1934 (r. 19), nr 24 (18 lutego 1934).
- Kańska Z. (1929), Czyszczenie zwierząt, „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1929, nr 23 (środa, 6 lutego 1929), p. 535.
- Karpiński T. (1935), Puszcza Białowieska, „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1935 (r. 19), nr 33 (29 kwietnia 1935), p. 175-177.
- Karpiński T. (1935), W Białowieży, „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1935 (r. 19), nr 21 (28 stycznia 1935), p. 224-225.
- Kociejowski W. (1925), Zamarzanie i sen zimowy zwierząt, „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży. Pierwszy numer „*Płomyka*” wychodzi z początkiem roku szkolnego ostatni w końcu czerwca), Warszawa 1925 (r. 9), nr 26 (środa, 25 lutego 1925), p. 297-298.
- Komunikat o wydawnictwach. III. Czasopisma dla bibliotek uczniowskich (1938), in: Dziennik Urzędowy Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, Warszawa 1938 (rocznik XXI), nr 8 (z 10 sierpnia 1938r.), p. 309.

- Korsak W. (1924), Gniazda ptasie, „*Płomyk*” (Pismo dla dzieci i młodzieży pod redakcją Heleny Radwanowej, wychodzi 3 razy na miesiąc, Nakładem Związku Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych), Warszawa 1924 (r. 8, rok szkolny 1923/1924), nr 26 (10 maja 1924), p. 410-413.
- Korsak W. (1924), Żubr, „*Płomyk*” (Pismo dla dzieci i młodzieży pod redakcją Heleny Radwanowej, wychodzi 3 razy na miesiąc, Nakładem Związku Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych), Warszawa 1924 (r. 8, rok szkolny 1923/1924), nr 25 (1 maja 1924), p. 401-403.
- Kossuthówna S. (1934), Jak możemy pomóc w pracach Państwowej Rady Ochrony Przyrody, „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1934 (r. 18), nr 32 (środa, 4 kwietnia 1934), p. 730.
- Kownacka M. (1924), Konwalie, „*Płomyk*” (Pismo dla dzieci i młodzieży pod redakcją Heleny Radwanowej, wychodzi 3 razy na miesiąc, Nakładem Związku Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych), Warszawa 1924 (r. 8, rok szkolny 1923/1924), nr 27 (20 maja 1924), p. 425-426.
- Krajobraz Wielkopolski (1934), „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1934 (r. 19), nr 14 (19 listopada 1934), p. 2-5.
- Królowa Zima (Baśń sceniczna w 1 odsłonie, c. d. n.) (1927), „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1927, (r. 12), nr 13 (środa, 30 listopada 1927), p. 300-303.
- Królowa Z. Dzieci przyjaciółmi ptaków (1930), „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1930 (rok 15), nr 14 (3 grudnia 1930), p. 334-335.
- Lasy a wody (1936), „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1936 (r. 20), nr 34 (4 maja 1936), p. 361.
- Ładosz H. (1934), Odkrywcy Tatr, „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1934 (r. 19), nr 6 (24 września 1934), p. 102-103.
- Lindeman W. (1936), W krainie dziwolągów, „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1936 (r. 20), nr 37 (25 maja 1936), p. 440-444.
- Makowiecka A. (1925), Jakie rośliny lecznicze trzeba zbierać, „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży. Pierwszy numer „*Płomyka*” wychodzi z początkiem roku szkolnego ostatni w końcu czerwca), Warszawa 1925 (r. 9), nr 39 (środa, 27 maja 1925), p. 497-498.
- Malicki S. (1924), Dom zdrowia, „*Płomyk*” (Pismo dla dzieci i młodzieży pod redakcją Heleny Radwanowej, wychodzi 3 razy na miesiąc, Nakładem Związku Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych), Warszawa 1924 (r. 8, rok szkolny 1923/1924), nr 29 (10 czerwca 1924), p. 457.
- Merczyńska M. (1933), Park Narodowy w Yellowstone, „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1933 (r. 17), nr 27 (środa, 8 marca 1933), p. 617.
- Milewski J. (1938), Białowieski Park Narodowy i Parki Karpackie, „*Płomyk*” (Tygodnik dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1938 (r. 22), nr 29 (31 marca 1938), p. 893-895.

- Milewski J. (1938), Darz Bór, „*Płomyk*” (Tygodnik dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1938 (r. 22), nr 32 (21 kwietnia 1938), p. 991-993.
- Milewski J. (1938), O lasach, „*Płomyk*” (Tygodnik dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1938 (r. 22), nr 36 (19 maja 1938), p. 1121-1122.
- Milewski J. (1939), Parki narodowe i rezerwaty w Polsce, „*Płomyk*” (Tygodnik dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1939 (r. 23), nr 32 (20 kwietnia 1939), p. 698-699.
- Milewski J. (1938), Puszcza Augustowska i Kanał Augustowski, „*Płomyk*” (Tygodnik dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1938 (r. 22), nr 23 (17 lutego 1938), p. 701-704.
- Milewski J. (1933), Święto lasu, „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1933 (rok 17), nr 36 (środa, 10 maja 1933), p. 821-824.
- Milewski J. (1934), Święto Lasu 28 kwietnia będzie Święto Lasu w całej Polsce, „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1934 (r. 18), nr 34 (środa, 25 kwietnia 1934), p. 800-802.
- Niszczyciele i obrońcy lasów (1936), „*Płomyk*” (Tygodnik dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1936 (r. 21), nr 6 (6 października 1936), p. 145-148.
- Opieka nad zwierzętami (1929), „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1929, nr 27 (środa, 6 marca 1929), p. 629.
- Pawłowicz B. (1925), Trzcina cukrowa, „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży. Pierwszy numer „*Płomyka*” wychodzi z początkiem roku szkolnego ostatni w końcu czerwca), Warszawa 1925 (r. 9), nr 37 (środa, 13 maja 1925), p. 356-359.
- Pawłowicz B. (1924), Żmije w Ameryce Południowej, „*Płomyk*” (Pismo dla dzieci i młodzieży pod redakcją Heleny Radwanowej, wychodzi 3 razy na miesiąc, Nakładem Związku Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych), Warszawa 1924 (r. 8, rok szkolny 1923/1924), nr 29 (10 czerwca 1924), p. 461-463.
- Pawłowska A. (1926), O pingwinach czyli bezłotkach, „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1926 (r. 10), nr 23 (środa, 3 lutego 1926), p. 353-356.
- „*Płomyk*” (Dwutygodnik dla dzieci i młodzieży) (1928), Warszawa 1918, nr 10 (15 maja 1918).
- „*Płomyk*” (Pismo dla dzieci i młodzieży pod redakcją Heleny Radwanowej, wychodzi 3 razy na miesiąc, Nakładem Związku Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych) (1923), Warszawa 1923 (r. 8, rok szkolny 1923/1924), nr 10 (1 grudnia 1923), p. 146-150.
- *Płomyk*” (Pismo dla dzieci i młodzieży pod redakcją Heleny Radwanowej, wychodzi 3 razy na miesiąc, Nakładem Związku Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych) (1923), Warszawa 1923 (r. 8, rok szkolny 1923/1924), nr 1 (1 września 1923).
- „*Płomyk*” (Pismo dla dzieci i młodzieży pod redakcją Heleny Radwanowej, wychodzi 3 razy na miesiąc, Nakładem Związku Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych) (1924), Warszawa 1924 (r. 8, rok szkolny 1923/1924), nr 30 (20 czerwca 1924), p. 488.

- „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży) (1925), Warszawa 1925 (r. 10), nr 1 (środa, 2 września 1925).
- „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży) (1931), Warszawa 1931 (r. 15), nr 40 (środa, 3 czerwca 1931), p. 942.
- „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży) (1931), Warszawa 1931 (r. 15), nr 41 (środa, 10 czerwca 1931), p. 947.
- „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży) (1931), Warszawa 1932 (r. 16), nr 22 (środa, 27 stycznia 1932), p. 491.
- „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży) (1933), Warszawa 1933 (rok 17), nr 1 (7 września 1933).
- „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży) (1934), Warszawa 1934 (r. 19), nr 1 (20 sierpnia 1934).
- „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży) (1934), Warszawa 1934 (r. 19), nr 14 (19 listopada 1934).
- „*Płomyk*” (Tygodnik dla dzieci i młodzieży) (1936), Warszawa 1936 (r. 21), nr 1 (1 września 1936).
- „*Płomyk*” (Tygodnik dla dzieci i młodzieży) (1937), Warszawa 1937 (r. 21), nr 31 (20 kwietnia 1937).
- „*Płomyk*” (Tygodnik dla dzieci i młodzieży) (1938), Warszawa 1938 (r. 23), nr 1 (1 września 1938).
- „*Płomyk*” (Tygodnik dla dzieci i młodzieży) (1938), Warszawa 1938 (r. 22), nr 29 (31 marca 1938).
- Polska Stacja Badań Wędrówek Ptaków (1931), „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1931 (r. 16), nr 15 (środa, 9 grudnia 1931), p. 359.
- Polskie kopalnie marmuru (1937), „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1937 (r. 22), nr 5 (30 września 1937), p. 133-134.
- Porazińska J. (1931), Krynica w zimie, „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1931 (r. 15), nr 28 (środa, 11 marca 1931), p. 653.
- Radliński T. (1922), Nad Bałtyk. Wspomnienia z wakacji, „*Płomyk*” (Dwutygodnik dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1922 (rok 6), nr 2 (15 stycznia 1922), p. 13-15.
- Radwanowa H. (1925), Drogie Dzieci!, „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1925 (r. 10), nr 12 (środa, 18 listopada 1925), p. 178.
- Radwanowa H. (1928), Rocznica, „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1928 (r. 13), nr 1 (środa, 5 września 1928), p. 1.
- Rudzińska R. (1927), Hodowla roślin, „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1927 (r. 11), nr 37 (środa, 11 maja 1927), p. 581-582.
- Rybczyńska J. (1926), O grzybach, „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1926 (r. 11), nr 1 (środa, 1 września 1926), p. 20-22.
- Rybczyńska J. (1932), Rośliny pomorskie, „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1932 (r. 17), nr 5 (środa, 5 października 1932), p. 100-101.

- Rybczyńska J. (1926), Siew naszych lasów liściastych, „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1926 (r. 11), nr 8 (środa, 20 października 1926), p. 113-115.
- Rybczyńska J. (1926), Słownik, „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1926 (r. 10), nr 40 (środa, 2 czerwca 1926), p. 609-610.
- Rydzewski W. (1931), Co to jest ochrona przyrody?, „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1931 (r. 15), nr 33 (środa, 15 kwietnia 1931), p. 754.
- Rydzewski W. (1931), Parki Narodowe, „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1931 (r. 15), nr 40 (środa, 3 czerwca 1931), p. 921-922.
- Saryusz-Wolska M. (1933), Drzewa w zimie, „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1933 (r. 17), nr 25 (środa, 22 lutego 1933), p. 579.
- Sasinowski H. (1997), Ekologia społeczna; uwarunkowania przestrzenne. Białystok: Wydawnictwo Politechniki Białostockiej.
- Sieroszewski W. (1926), Tron Zimy, „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1926 (r. 10), nr 22 (środa, 27 stycznia 1926), p. 341-345.
- Skłodowska M. (1927), Zwierzęta. Gra towarzyska, „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1927 (r. 12), nr 16/17 (środa, 21 grudnia 1927), p. 387-390.
- Skwarczyńska A. (1927), Wycieczka w Tatry, „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1927 (r. 12), nr 4 (środa, 28 września 1927), p. 78-82.
- Sobczyk W. (2000), Edukacja ekologiczna i prozdrowotna. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej w Krakowie.
- Sokołowski A. (1938), Bogactwa, „*Płomyk*” (Tygodnik dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1938 (r. 22), nr 33 (28 kwietnia 1938), p. 1019-1020.
- Stępowski M. (1933), Brzegami sinea Świtezi wody, „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1933 (r. 17), nr 42/43 (środa, 14 czerwca 1933), p. 966-971.
- Szczepaniec-Cięciak E. (2004), Relacje między pedagogiką a ekologią na przykładzie nauczania i wychowania dla zrównoważonego rozwoju, in: Palka S. (red.), *Pogranicza pedagogiki i nauk pomocniczych*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Szczyty Tatr (1937), „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1937 (r. 22), nr 3 (16 września 1937), p. 76.
- Szmydt Z. (1925), Śp. Stefan Żeromski (1864-1925), „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1925 (r. 10), nr 14 (środa, 2 grudnia 1925), p. 227.
- Święto Lasu (1925), „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1935 (r. 19), nr 33 (28 kwietnia 1935), p. 170-172.
- Tyszkiewicz S. (1935), Szkołka leśna, „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1935 (r. 19), nr 33 (29 kwietnia 1935), p. 174-175

- Urlopy dla koni roboczych w Ameryce, (1931) „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1931 (r. 16), nr 3 (środa, 16 września 1931), p. 71.
- Wasz albumik ze zwierzętami (1933), „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1933 (r. 17), nr 31 (środa, 5 kwietnia 1933), p. 719-720.
- Widok na Giewont (1937), „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1937 (r. 22), nr 3 (16 września 1937), p. 77.
- Wiślocki A. (1934), Jeziora i rzeki Wileńszczyzny, „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1934 (r. 19), nr 16 (3 grudnia 1934), p. 71-75.
- Włodarski J. (1922), Sztuczne gniazda dla ptaków. Dlaczego powinniśmy opiekować się ptakami?, „*Płomyk*” (Dwutygodnik dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1922 (rok 6), nr 6 (15 marca 1922), p. 58.
- Wyspy Hawajskie (1935), „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1935 (r. 19), nr 32 (15 kwietnia 1935), p. 159-161.
- W Tatrach (1937), „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1937 (r. 22), nr 3 (16 września 1937), p. 79.
- Zapisujcie się na członków Polskiej Ligi Przyjaciół Zwierząt w Warszawie (1930), „*Płomyk*” (Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży), Warszawa 1930 (r. 14), nr 30 (środa, 26 marca 1930), p. 701.
- Żmijewska E. (1923), Towarzystwo Opieki nad Zwierzętami, „*Płomyk*” (Pismo dla dzieci i młodzieży pod redakcją Heleny Radwanowej, wychodzi 3 razy na miesiąc, Nakładem Związku Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych), Warszawa 1923 (r. 8, rok szkolny 1923/1924), nr 4 (1 października 1923), p. 50.